

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 369

din 30 mai 2017

publicată în Monitorul Oficial 582/20 iulie 2017

obligatorie din 20 iulie 2017

referitoare la excepția de neconstituționalitate a sintagmei "precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv" cuprinse în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă

Valer Dorneanu

- președinte

Marian Enache

- judecător

Petre Lăzăroiu

- judecător

Mircea Ștefan Minea

- judecător

Daniel Marius Morar

- judecător

Mona - Maria Pivniceru

- judecător

Livia Doina Stanciu

- judecător

Varga Attila

- judecător

Ioana Marilena Chiorean

- magistrat - asistent

Cu participarea în ședința publică din 30 martie 2017 a reprezentantului Ministerului Public, procuror Liviu Drăgănescu.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și a dispozițiilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, excepție ridicată de Tița Ochi Albi în Dosarul nr. 8.388/197/2014 al Curții de Apel Brașov - Secția civilă și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 143D/2016, și, respectiv, de Horia Laurențiu Pavel și Eleonora Pavel în Dosarul nr. 19.417/197/2013 al Curții de Apel Brașov - Secția civilă și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 176D/2016.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 30 martie 2017, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, și au fost consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când Curtea, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, în temeiul dispozițiilor art. 57 și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, a amânat pronunțarea pentru data de 6 aprilie 2017, apoi pentru data de 27 aprilie 2017, ulterior pentru data de 9 mai 2017, când, în temeiul art. 58 alin. (1) teza întâi

din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a amânat pronunțarea pentru data de 30 mai 2017, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 1 februarie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 8.388/197/2014, și prin Încheierea din 8 februarie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 19.417/197/2013, Curtea de Apel Brașov - Secția civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, respectiv cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 a fost invocată de Tița Ochi Albi în cadrul soluționării recursului declarat de autoarea excepției de neconstituționalitate împotriva unei decizii civile a Tribunalului Brașov prin care s-a admis apelul declarat împotriva unei sentințe civile a Judecătoriei Brașov (sentință prin care s-a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune, s-a respins acțiunea formulată de reclamant privind obligarea pârâtei la plata sumei de 30.000 euro, ca urmare a contribuției sale la achiziționarea unui imobil) și s-a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe. Excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă a fost invocată de Horia Laurențiu Pavel și Eleonora Pavel în cadrul soluționării recursului declarat de autorii excepției de neconstituționalitate împotriva unei decizii civile a Tribunalului Brașov prin care s-a respins apelul declarat împotriva unei sentințe civile a Judecătoriei Brașov (sentință prin care s-a admis acțiunea formulată de reclamant privind obligarea pârâților la plata chiriei restante).

4. În motivarea excepției de neconstituționalitate, în Dosarul nr. 143D/2016, autoarea acesteia susține că dispozițiile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 creează o evidentă discriminare cu privire la exercitarea căii de atac a recursului în materie civilă între justițiabilii care s-au adresat cu cereri în justiție începând cu data de 1 ianuarie 2016 și cei care s-au adresat instanțelor în cazuri similare anterior acestei date. Această ultimă categorie de justițiabili este lipsită de dreptul la calea de atac a recursului în vederea apărării drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, deși art. 21 alin. (2) din Constituție interzice îngrădirea acestui drept prin lege. Discriminarea creată de dispozițiile de lege criticate nu se bazează pe nicio cauză obiectivă, ci este efectiv rezultatul hazardului ce ține de timpul când cererea adresată justiției se înregistrează pe rolul instanțelor. Susține, de asemenea, că măsurile pentru degrevarea instanțelor judecătorești instituite prin Legea nr. 2/2013 nu pot constitui un motiv obiectiv pentru discriminarea justițiabililor în condițiile în care Constituția garantează prin dispozițiile art. 124 alin. (2) că justiția este unică, imparțială și egală pentru toți. Or, unicitatea, imparțialitatea și egalitatea dispar atunci când dreptul la exercitarea unei căi de atac depinde exclusiv de data calendaristică în care a fost inițiat procesul civil sub imperiul aceluiași norme de procedură civilă, respectiv noul Codul de procedură civilă, care este o lege organică.

5. În motivarea excepției de neconstituționalitate, în Dosarul nr. 176D/2016, autorii acesteia susțin că dispozițiile de lege criticate, care interzic exercitarea recursului în anumite materii, condiționând exercitarea căii de atac a recursului de valoarea pretențiilor în bani, creează o vădită discriminare, pe motiv de avere, în ce privește accesul la justiție. Invocă, în sensul admiterii excepției de neconstituționalitate, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene referitoare la discriminarea persoanelor aflate în situații analoge (similare), fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă.

6. Curtea de Apel Brașov - Secția civilă apreciază că dispozițiile de lege criticate nu sunt neconstituționale, deoarece reglementarea căilor de atac la care justițiabilii au acces în litigiile pe

care le promovează este atributul exclusiv al legiuitorului. Dispozițiile legale ce prevăd căile de atac sunt constituționale în măsura în care respectă principiul dublului grad de jurisdicție, ceea ce în cauză a fost realizat.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

8. Guvernul consideră că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, sens în care invocă, în esență, doctrina și Decizia Curții Constituționale nr. 500 din 30 iunie 2015.

9. Avocatul Poporului consideră că dispozițiile de lege criticate sunt constituționale, sens în care invocă jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la dreptul de acces la justiție. De asemenea apreciază că dispozițiile de lege criticate nu sunt de natură să împiedice aplicarea efectivă a principiilor constituționale ale egalității în drepturi, în general, și egalității în fața justiției, în special, fără să restrângă în vreun fel exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți.

10. Președinții celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul - raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

11. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

12. Obiectul excepției de neconstituționalitate, astfel cum este menționat în încheierile de sesizare a Curții Constituționale, îl constituie prevederile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 964 din 24 decembrie 2015, și ale art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, cu modificările ulterioare. Potrivit prevederilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, "În procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi și până la data de 31 decembrie 2016 inclusiv nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - i) din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv. De asemenea, în aceste procese nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului." Prevederile art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă au următorul conținut: "Nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - j), în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 500.000 lei inclusiv. De asemenea, nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului".

13. Curtea constată că prevederile art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă se aplică proceselor pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019, potrivit art. XVIII alin. (1) din Legea nr. 2/2013, astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial a României, Partea I, nr. 1.009 din 15 decembrie 2016. Or, în procesul în cadrul căruia s-a invocat excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, având în vedere că este început în anul 2013, se aplică dispozițiile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013. Din susținerile autorilor excepției de neconstituționalitate reiese că aceștia critică numai teza referitoare la cererile evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv, astfel încât Curtea reține că obiect al excepției de neconstituționalitate îl constituie sintagma "precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv" cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

14. În opinia autorilor excepției de neconstituționalitate, prevederile de lege criticate contravin dispozițiilor din Constituție cuprinse în art. 16 privind egalitatea în drepturi și art. 21 privind accesul liber la justiție, precum și dispozițiilor art. 6 privind dreptul la un proces echitabil și art. 14 privind interzicerea discriminării din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

15. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 avea, inițial, următorul conținut: "În procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi și până la data de 31 decembrie 2015 nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - i) din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv. De asemenea, în aceste procese nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului." În mod corelativ, art. XVIII alin. (1) din Legea nr. 2/2013 prevedea că dispozițiile art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă se aplică proceselor pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016. Ulterior, prin acte normative, anuale, succesive, aceste termene au fost prorogate ultima dată până la 1 ianuarie 2019, prin articolul unic alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2015 pentru prorogarea unor termene prevăzute de Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și prin art. I alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

16. Înainte de ultima prorogare a acestor termene, reglementată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 95/2016, Curtea s-a mai pronunțat asupra constituționalității dispozițiilor art. XVIII alin. (2) penultima teză din Legea nr. 2/2013, prin Decizia nr. 350 din 7 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 504 din 8 iulie 2015, prin Decizia nr. 362 din 2 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 666 din 30 august 2016, și prin Decizia nr. 375 din 7 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 22 august 2016. Prin Decizia nr. 350 din 7 mai 2015, precitată, paragraful 14, Curtea a reținut că, în noua lege procesual civilă, legiuitorul a reasezat căile de atac, recursul constituind o cale extraordinară de atac ce poate fi exercitată de partea nemulțumită pentru

motive de nelegalitate și numai în condițiile prevăzute de lege. Apelul reprezintă calea ordinară de atac care are un caracter devolutiv, instanța de apel statuând atât în fapt, cât și în drept (art. 476 din Codul de procedură civilă).

17. Referitor la critica de neconstituționalitate raportată la art. 16 privind egalitatea în drepturi din Legea fundamentală, prin aceeași decizie, paragraful 37, Curtea a reținut că, în jurisprudența sa, a statuat că situația diferită în care se află cetățenii în funcție de reglementarea aplicabilă potrivit principiului *tempus regit actum* nu poate fi privită ca o încălcare a dispozițiilor constituționale care consacră egalitatea în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.541 din 25 noiembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 30 din 13 ianuarie 2011). Respectarea egalității în drepturi presupune luarea în considerare a tratamentului pe care legea îl prevede față de cei cărora li se aplică în decursul perioadei în care reglementările sale sunt în vigoare, iar nu în raport cu efectele produse prin reglementările legale anterioare. În consecință, reglementările juridice succesive pot prezenta în mod firesc diferențe determinate de condițiile obiective în care ele au fost adoptate, fără ca aceste diferențe să aibă semnificația unei discriminări (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 321 din 10 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 583 din 5 august 2014, paragraful 31).

18. Referitor la critica privind încălcarea prevederilor art. 21 privind accesul liber la justiție din Constituție, prin Decizia nr. 375 din 7 iunie 2016, precitată, paragraful 38, Curtea a statuat că accesul liber la justiție nu are semnificația accesului la toate structurile judecătorești și la toate căile de atac prevăzute de lege. Accesul liber la justiție implică, prin natura sa, o reglementare din partea statului și poate fi supus unor limitări, atât timp cât nu este atinsă substanța dreptului, în acest sens pronunțându-se și Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa, de exemplu, prin Hotărârea din 26 ianuarie 2006, pronunțată în Cauza Lungoci împotriva României, paragraful 36, publicată în Monitorul Oficial României, Partea I, nr. 588 din 7 iulie 2006. Mai mult, nicio dispoziție cuprinsă în Legea fundamentală nu instituie obligația legiuitorului de a garanta parcurgerea în fiecare cauză a tuturor gradelor de jurisdicție, ci, dimpotrivă, potrivit art. 129 din Constituție, căile de atac pot fi exercitate în condițiile legii. Legea fundamentală nu cuprinde dispoziții referitoare la obligativitatea existenței tuturor căilor de atac, ci reglementează accesul general neîngrădit la justiție al tuturor persoanelor pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor lor legitime, precum și dreptul tuturor părților interesate de a exercita căile de atac prevăzute de lege. Prin aceeași decizie, paragraful 39, Curtea a reținut că, instituind reguli speciale privind exercitarea căilor de atac, legiuitorul trebuie să asigure părților interesate posibilitatea de a formula o cale de atac împotriva hotărârii judecătorești considerate defavorabile. Lipsa oricărei căi de atac împotriva unei hotărâri pronunțate în instanță echivalează cu imposibilitatea exercitării unui control judecătoresc efectiv, dreptul de acces liber la justiție devenind astfel un drept iluzoriu și teoretic (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 192 din 3 aprilie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 2 iulie 2014, paragraful 13).

19. Față de cele reținute prin aceste decizii, Curtea, prin prezenta decizie, urmează să își reconsidere jurisprudența. În acest sens, Curtea constată că, în jurisprudența sa, a preluat doctrina dreptului viu, care produce efecte directe în privința determinării conținutului normativ al normei de referință, și anume Constituția, iar, în această privință, Curtea este unica autoritate jurisdicțională care are competența de a realiza o asemenea interpretare [ad similibus, Decizia nr. 276 din 10 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 572 din 28 iulie 2016, paragraful 19]. Spre exemplu, prin Decizia nr. 766 din 15 iunie 2011, publicată în

Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 549 din 3 august 2011, și prin Decizia nr. 356 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014, reținând că dreptul este viu, Curtea a impus ca și normele de referință în realizarea controlului de constituționalitate să prevadă o protecție juridică sporită subiectelor de drept. Evoluția ascendentă a acestei protecții este evidentă în jurisprudența Curții Constituționale, aspect care îi permite să stabilească noi exigențe în sarcina legiuitorului sau să adapteze exigențele constituționale deja existente în diverse domenii ale dreptului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 308 din 12 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 585 din 2 august 2016, paragraful 31).

20. Raportat la specificul cauzei de față, Curtea observă că, în jurisprudența sa, a acordat legiuitorului o marjă de apreciere largă în domeniul admisibilității, al procedurii de judecată sau al configurării căilor extraordinare de atac. În schimb, Curtea constată tendința jurisprudenței sale recente de a stabili și dezvolta exigențe constituționale sporite în sensul asigurării unei protecții efective a drepturilor și libertăților fundamentale, integrate conținutului normativ al art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (3) sau art. 129 din Constituție, după caz, prin raportare la căile extraordinare de atac. În acest sens sunt, cu titlu exemplificativ: referitor la contestația în anulare, Decizia nr. 542 din 14 iulie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 707 din 21 septembrie 2015, sau Decizia nr. 501 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 733 din 21 septembrie 2016; referitor la revizuire, Decizia nr. 506 din 30 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 539 din 20 iulie 2015, Decizia nr. 866 din 10 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 1 februarie 2016, Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 11 martie 2016, Decizia nr. 2 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 324 din 5 mai 2017; referitor la recurs, Decizia nr. 462 din 17 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 775 din 24 octombrie 2014, Decizia nr. 485 din 23 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 539 din 20 iulie 2015, Decizia nr. 591 din 1 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 861 din 19 noiembrie 2015, Decizia nr. 839 din 8 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 1 februarie 2016, Decizia nr. 432 din 21 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 841 din 24 octombrie 2016, sau Decizia nr. 540 din 12 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 841 din 24 octombrie 2016. Prin aceste decizii, Curtea a acordat o protecție efectivă drepturilor și libertăților fundamentale, în ceea ce privește contestația în anulare, revizuirea și recursul, căi extraordinare de atac, prin sporirea garanțiilor procesuale ale accesului liber la justiție și ale dreptului la un proces echitabil. În acest sens, Curtea a decis, de exemplu, că admisibilitatea în principiu a contestației în anulare și a revizuirii trebuie să se examineze de către instanță cu citarea părților, că judecata pe fond a recursului se face cu respectarea garanțiilor de contradictorialitate și oralitate ce caracterizează dreptul la un proces echitabil, că obligația reprezentării și asistării prin avocat pentru exercitarea recursului contravine accesului liber la justiție sau că excluderea posibilității de a ataca cu recurs în casație deciziile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, ca instanță de apel, este neconstituțională.

21. Prin urmare, fiind chemată, în prezenta cauză, să verifice constituționalitatea art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, prin al cărui conținut normativ legiuitorul și-a folosit marja sa largă de apreciere, într-un mod maximal, Curtea își va reconsidera jurisprudența în raport cu acest text legal, tocmai datorită reevaluării standardului de protecție pe care îl asigură art. 16 alin.

(1) și art. 21 alin. (3) din Constituție, în sensul reducerii marjei de apreciere a legiuitorului în domeniul căilor extraordinare de atac și al sporirii garanțiilor care însoțesc accesul liber la justiție în condițiile în care și căile extraordinare de atac reprezintă un aspect al accesului liber la justiție (Decizia nr. 462 din 17 septembrie 2014, precitată, paragraful 27).

22. În acest sens, Curtea reține că, referitor la competența după materie și valoare a instanțelor judecătorești, potrivit art. 94 din Codul de procedură civilă, judecătorii judecă, în primă instanță, cereri al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani, după cum urmează: a) cererile date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie, în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel; b) cererile referitoare la înregistrările în registrele de stare civilă, potrivit legii; c) cererile având ca obiect administrarea clădirilor cu mai multe etaje, apartamente sau spații aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite, precum și cele privind raporturile juridice stabilite de asociațiile de proprietari cu alte persoane fizice sau persoane juridice, după caz; d) cererile de evacuare; e) cererile referitoare la zidurile și șanțurile comune, distanța construcțiilor și plantațiilor, dreptul de trecere, precum și la orice servituți sau alte limitări ale dreptului de proprietate prevăzute de lege, stabilite de părți ori instituite pe cale judecătorească; f) cererile privitoare la strămutarea de hotare și cererile în grănițuire; g) cererile posesorii; h) cererile privind obligațiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe; i) cererile de declarare judecătorească a morții unei persoane; j) cererile de împărțeală judiciară, indiferent de valoare; k) orice alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști. Potrivit art. 95 pct. 1, tribunalele judecă, în primă instanță, toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe.

23. Curtea reține, astfel, că, potrivit textului de lege criticat - art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 - hotărârile judecătorești pronunțate de judecătorii cu privire la cereri evaluabile în bani nu pot fi supuse recursului, deoarece, potrivit art. 94 lit. k) din Codul de procedură civilă, cererile evaluabile în bani intră în competența judecătoriei numai dacă au o valoare sub 200.000 lei, cu excepția cererilor evaluabile în bani expres menționate în corpul art. 94 [spre exemplu, cererile de împărțeală judiciară, unde, indiferent de valoare, acestea sunt de competența judecătoriei]. Cât privește hotărârile date în primă instanță de tribunale nu sunt susceptibile de recurs hotărârile pronunțate în cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflicte de muncă și asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani [cele cuprinse între 200.000 și 1.000.000 lei]. Toate celelalte hotărâri pronunțate în primă instanță de tribunal sunt susceptibile de recurs, dacă prin lege nu se prevede în mod expres altfel. În concluzie, o hotărâre judecătorească referitoare la cereri evaluabile în bani pronunțată de judecătorie, în prima instanță, nu va putea fi supusă recursului în nicio situație, iar o hotărâre judecătorească referitoare la cereri evaluabile în bani pronunțată de tribunal, în prima instanță, nu va putea fi supusă recursului când valoarea cererii este cuprinsă între 200.000 și 1.000.000 lei.

24. Așadar, potrivit textului de lege criticat, recursul nu numai că este o cale extraordinară de atac, dar devine și una de excepție, regula instituită de dispozițiile de lege criticate fiind aceea a promovării acestei căi de atac numai în situații excepționale [cereri evaluabile în bani peste 1.000.000 lei]. Curtea reține că, în privința posibilității de a promova recurs împotriva unei hotărâri judecătorești referitoare la cereri evaluabile în bani, legiuitorul a stabilit două criterii care exclud atacarea cu recurs a hotărârilor judecătorești. Astfel, un prim criteriu este materia în care a fost pronunțată hotărârea [materile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - i), navigația civilă și

activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare], iar al doilea criteriu este valoarea cererilor evaluabile în bani (peste 1.000.000 lei). Curtea urmează să analizeze, în limitele sesizării, dacă legiuitorul are competența de a impune un prag valoric în ceea ce privește accesul la o cale de atac, fie ea extraordinară, fără a se pronunța asupra primului criteriu cuprins în textul art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

25. Referitor la posibilitatea exercitării unei căi de atac, Curtea reiterează jurisprudența sa potrivit căreia legiuitorul poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură, ca și modalități de exercitare a drepturilor procedurale, principiul liberului acces la justiție presupunând posibilitatea neîngrădită a celor interesați de a utiliza aceste proceduri, în formele și în modalitățile instituite de lege. În ceea ce privește asigurarea egalității cetățenilor în exercitarea drepturilor lor procesuale, inclusiv a căilor de atac, Curtea a reținut că "în instituirea regulilor de acces al justițiabililor la aceste drepturi, legiuitorul este ținut de respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, prevăzut de art. 16 alin. (1) din Constituție. De aceea nu este contrar acestui principiu instituirea unor reguli speciale, inclusiv în ce privește căile de atac, cât timp ele asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor". De asemenea, Curtea a reținut că "principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea el nu exclude ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite pentru situații diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice". (A se vedea Decizia nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994).

26. Curtea reține că recursul este o cale de atac extraordinară, iar nu o cale de atac excepțională. Calificarea acestei căi de atac ca fiind extraordinară nu îi atașează și tipologiile de hotărâri care pot fi supuse acesteia, ci vizează numai motivele pentru care poate fi exercitată. Prin urmare, stabilirea hotărârilor judecătorești susceptibile de recurs trebuie să țină cont de natura acestui remediu procesual, iar nu de alte criterii artificial create care să excludă de la acest remediu procesual o multitudine de persoane, fără a avea o justificare obiectivă și rațională. De asemenea, faptul că o judecată parcurge două etape procesuale devolutive (judecata în primă instanță și apelul) nu înseamnă automat și eo ipso lipsa posibilității de a exercita calea de atac a recursului. În viziunea actualului Cod de procedură civilă, recursul urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu excepțiile prevăzute de lege, examinarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile. Astfel, competența de soluționare a recursului aparține, cu excepțiile prevăzute de lege, Înaltei Curți de Casație și Justiție, deoarece rolul acesteia, ca instanță de casație, este acela de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, rol consacrat prin art. 126 alin. (3) din Constituție.

27. Prin pragul valoric impus de dispozițiile de lege criticate, legiuitorul recunoaște, în mod explicit, că numai o parte a cererilor evaluabile în bani, și anume cele peste 1.000.000 lei, pot să beneficieze de controlul de legalitate, celelalte fiind excluse de la această garanție procedurală. Criteriul folosit de legiuitor pentru accesul la calea de atac a recursului - pragul valoric de peste 1.000.000 lei - conduce la clasificarea cererilor adresate instanțelor judecătorești în importante, ca valoare în bani, și mai puțin importante, ceea ce reprezintă o clasificare artificială și nejustificată, întrucât dificultatea unei probleme de drept nu poate fi evaluată în funcție de valoarea litigiului, ci de natura sa. Prin reglementările pe care le adoptă, statul trebuie să asigure o protecție egală drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, neputându-se susține ideea că

această protecție îi va viza numai pe cei care au pretenții bănești de un anumit quantum. În mod contrar s-ar crea discriminări între cetățeni - în ce privește dreptul de a formula o cale de atac - în funcție de valoarea cererii adresate instanței judecătorești. De aceea, chiar și căile extraordinare de atac trebuie să fie accesibile cetățeanului, iar limitările accesului la acestea trebuie să rezulte în mod explicit numai din natura acestora, precum și din motivele pentru care pot fi formulate. Or, Curtea observă că singura justificare pentru stabilirea de către legiuitor a unui prag valoric pentru accesul la recurs a fost decongestionarea Înaltei Curți de Casație și Justiție.

28. Curtea constată că, din moment ce legiuitorul a reglementat calea de atac a recursului, acesta trebuie să asigure egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea acestei căi de atac, chiar dacă este una extraordinară. Legiuitorul poate institui un tratament juridic diferit pentru exercitarea căii de atac a recursului, reglementând anumite situații în care nu se poate formula recurs, însă acest tratament juridic diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice în mod obiectiv și rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție. În consecință, legiuitorul nu are îndreptățirea constituțională de a bloca, în funcție de valoarea pretenției deduse judecării, accesul la calea de atac a recursului, deoarece pune ab initio cetățenii într-o situație diferită, fără a avea o justificare obiectivă și rezonabilă.

29. Având în vedere aceste considerente, Curtea constată că, prin impunerea unui prag valoric al cererii pentru accesul la calea de atac a recursului, legiuitorul nu asigură egalitatea juridică a cetățenilor în accesul la această cale extraordinară de atac, parte componentă a dreptului la un proces echitabil. Prin urmare, sintagma "precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv" cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 contravine, pe lângă dispozițiile art. 16 alin. (1) din Constituție, și celor ale art. 21 alin. (3) din Legea fundamentală.

30. Mai mult, pornind de la scopul recursului, care, potrivit art. 483 alin. (3) din Codul de procedură civilă, este acela de a supune Înaltei Curți de Casație și Justiție examinarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, Curtea reține că acest scop este parte a mecanismului pus la îndemâna instanței supreme de a realiza interpretarea și aplicarea unitară a legii, rol consacrat de art. 126 alin. (3) din Constituție, precum și a garanțiilor dreptului la un proces echitabil, în sensul că cetățeanul trebuie să fie încredințat de faptul că i s-a aplicat corect legea la judecata în fond și că au fost respectate normele de ordine publică referitoare la compunerea instanței sau competența instanței, alte reguli de procedură apreciate ca fiind importante, cerințele referitoare la motivarea hotărârii sau autoritatea de lucru judecat. Este adevărat că recursul în interesul legii este un alt element al mecanismului de interpretare și aplicare unitară a legii, însă acesta se aplică numai în situațiile în care există o jurisprudență neunitară de o anumită consistență ["Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecării au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează cererii - art. 515 din Codul de procedură civilă]. Mai mult, recursul în interesul legii acoperă situațiile pentru viitor, el nefiind un remediu direct, nemijlocit al persoanei pentru revenirea la starea de legalitate în cazul concret dedus judecării. Prin urmare, în vederea unificării jurisprudenței, Înalta Curte de Casație și Justiție nu are numai rolul de a soluționa recursuri în interesul legii, ci și pe acela de a casa hotărârile instanțelor inferioare care nu sunt conforme cu regulile de drept aplicabile.

31. Întrucât recursul se soluționează de Înalta Curte de Casație și Justiție și, în cazurile anume prevăzute de lege, de instanța ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată, Curtea reține că, în cazul recursurilor ce intră în competența de soluționare a Înaltei Curți de Casație și

Justiție, dispozițiile legale criticate introduc o dublă măsură în privința evaluării legalității hotărârilor judecătorești, stabilind, pe de-o parte, că instanța supremă își exercită acest rol numai în anumite situații și, pe de altă parte, că își exercită acest rol numai atunci când cererile evaluabile în bani au o anumită valoare. Prin urmare, în cazul recursurilor ce intră în competența de soluționare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, sintagma "precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv", cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, contravine și dispozițiilor art. 126 alin. (3) din Constituție.

32. În final, Curtea constată că, efect al constatării neconstituționalității sintagmei "precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv", cuprinse în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, în condițiile prorogării de la aplicare, până la 1 ianuarie 2019, a dispozițiilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, este acela că, de la data publicării prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, urmează a se aplica prevederile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 în sensul că sunt supuse recursului toate hotărârile pronunțate, după publicarea prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, în cererile evaluabile în bani, mai puțin cele exceptate după criteriul materiei, prevăzute expres în tezele cuprinse de art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

33. În conformitate cu prevederile art. 147 alin. (1) din Constituție, "Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, [. . .] constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept". În situația de față, Curtea constată că dispozițiile art. 147 alin. (1) din Constituție obligă Parlamentul sau Guvernul să pună de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției în 45 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentei decizii.

34. Referitor la dispozițiile art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, care s-ar aplica, potrivit art. XVIII alin. (1) din Legea nr. 2/2013, astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 95/2016, proceselor pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019, Curtea constată că legiuitorul trebuie să le pună de acord cu prezenta decizie, întrucât, așa cum a statuat Curtea în mod constant, începând cu Decizia Plenului nr. 1/1995 privind obligativitatea deciziilor sale pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate, "puterea de lucru judecat ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta". (În același sens fiind și Decizia nr. 463 din 17 septembrie 2014, paragrafele 32 și 33). Așadar, considerentele prezentei decizii pe care se sprijină soluția de admitere sunt general obligatorii, astfel încât legiuitorul trebuie să le aplice și cu privire la dispozițiile art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, dispoziții care, asemenea celor constatate ca fiind neconstituționale prin prezenta decizie, reglementează un prag valoric al cererilor evaluabile în bani pentru ca hotărârea judecătorească să poată fi supusă recursului.

35. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Tița Ochi Albi în Dosarul nr. 8.388/197/2014 și de Horia Laurențiu Pavel și Eleonora Pavel în Dosarul nr. 19.417/197/2013 ale Curții de Apel Brașov - Secția civilă și constată că sintagma "precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv" cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Curții de Apel Brașov - Secția civilă și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 30 mai 2017.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat - asistent,
Ioana Marilena Chiorean